

CONSCIÈNCIA FONOLÒGICA

LA PARAULA DEL DIA

Centre: Escola Martinet, Cornellà de Llobregat

Adreça: C/ Martinet, 1. 08940 Cornellà de Llobregat

Correu: direccio@escolamartinet.cat

Responsable de l'activitat: Mariló Mora i Susana Zanuy

Data de l'experiència: novembre 2021

1. Contextualització de l'experiència

1.1 Context de l'activitat

Aquesta activitat permet treballar i desenvolupar una de les habilitats prelectores que estan implícites de manera directa en l'adquisició de la competència lectora, la consciència fonològica.

Si ens basem en el model simple de lectura, és una de les parts essencials per poder arribar a desenvolupar i avançar en aquesta competència.

MODEL SIMPLE DE LECTURA:

DESCODIFICACIÓ X COMPRESIÓ LINGÜÍSTICA = COMPETÈNCIA LECTORA

La descodificació comporta treballar aspectes relacionats amb la consciència fonològica, entre d'altres. Dur a terme un treball sistemàtic i continuat de la consciència fonològica ens va portar al centre a pensar activitats que es poguessin fer molt sovint i que fossin engrescadores i motivadores per a l'alumnat, com és el cas de l'activitat que us presentem.

A més, pensem que aquesta activitat es pot començar a treballar des del segon cicle d'educació infantil i anar-ne augmentant el grau de complexitat.

El material per dur a terme l'activitat va sorgir d'una formació que havíem compartit al centre, *La màgia de les paraules*, les formadores de la qual van ser Gina Aguirre i Sheila González, de la Universitat Ramon Llull i de Blanquerna.

1.2 Descripció general de l'activitat

L'activitat permet fer un treball de consciència fonològica des de la frase fins al fonema, passant també per la paraula i les síl·labes.

Partim d'una paraula que pot ser escollida pel mestre o la mestra en funció dels seus interessos o dels sons particulars que es vulguin treballar, o bé de les dificultats detectades a l'aula en l'articulació i reconeixement dels sons.

Un cop escollida la paraula, anem realitzant diferents procediments:

- Lletrejar-la so a so, per prendre consciència de la relació entre el so i la grafia.
- Llegir-la o verbalitzar-la amb un llapis a la boca o amb el dit, per prendre consciència de la posició de la llengua, dents i mandíbula en cada so.
- Picar-la per síl·labes (segmentació sil·làbica).
- Buscar paraules amb el so inicial.
- Buscar paraules amb el so final.
- Estirar la paraula de manera oral, dient-la a poc a poc, i reflexionar si és una paraula curta o llarga.
- Fer-la rimar. Trobar altres paraules que sonin igual (discriminació auditiva).
- Fer una frase amb la paraula (frases correctes i amb sentit). Es poden comptar les paraules)

Amb totes les paraules treballades fem un recull a l'aula, per anar creant un banc de vocabulari que ens serveixi com a referent a l'aula.

L'activitat és oral, facilita la participació de tot l'alumnat i la detecció de possibles dificultats relacionades amb la consciència fonològica per posar més atenció en aquell alumnat que ho necessiti. També s'afavoreix la relació entre el llenguatge oral i el valor sonor de les lletres. Ens permet separar bé les paraules i no alterar-ne l'ordre en la frase i separar síl·labes. També ens permet començar a aïllar els sons dintre de la paraula.

AMPLIACIÓ: Al primer cicle d'educació primària, i continuant treballant des de l'oralitat, es pot demanar a l'alumnat de buscar l'article corresponent de la paraula triada, passar-la al plural, canviar-la de masculí a femení o la inversa, o fins i tot ampliar vocabulari sobre el mateix camp semàntic.

1.3 Nivell educatiu

A partir d'15 i fins al primer cicle d'educació primària.

1.4 Agrupament de l'alumnat

- Gran grup
- Petit grup

1.5 Components de la competència lectora

Oralitat	X		Educació literària	
Descodificació	X		Lectura a les àrees i matèries	
Fluïdesa lectora	X		Dimensió personal de la lectura	
Estratègies de comprensió			Dimensió social de la lectura	
Vocabulari i continguts	X			

1.6 Àrea o matèria

Àrea de comunicació i llenguatges.

1.7 Temporització

Aquesta activitat és recomanable fer-la de manera sistemàtica. Caldria buscar una petita estona per realitzar aquesta tasca cada dia (20 minuts, aproximadament).

2. Planificació de l'experiència

2.1 Objectius

- Treballar la consciència fonològica i els procediments implicats (discriminació, segmentació i síntesi) en les diferents unitats de la llengua (frase, paraula, rima, síl·laba i fonema).
- Segmentar el fonema inicial i final de la paraula.
- Construir frases oralment a partir de diferents paraules.
- Treballar la correspondència so-grafia.
- Llegir paraules.

2.2 Capacitats

DECRET 21/2023, de 7 de febrer, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació infantil.

Eix 2. Competència específica 2: Expressar-se de manera entenedora, personal i creativa mitjançant diferents llenguatges explorant-ne les possibilitats i gaudint-ne, per respondre a diferents contextos comunicatius.

Criteri d'avaluació de final d'etapa: Mostrar interès per la descoberta progressiva de la relació entre el text oral i l'escrit, en contextos funcionals, participant en situacions significatives d'aproximació al llenguatge escrit.

Sabers Aproximació al llenguatge escrit. Segon cicle: Discriminació auditiva i adquisició progressiva de consciència fonològica en propostes significatives i contextos de joc.

DECRET 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica.

Competència 9: Reflexionar de forma guiada sobre el llenguatge i reconèixer i usar els receptors lingüístics personals, a partir de processos de comprensió i producció de textos orals, escrits, utilitzant la terminologia elemental adequada, per iniciar-se en el desenvolupament de la consciència fonològica i millorar les destreses en la posada en pràctica d'aquests processos.

Criteri d'avaluació: 9.1 Formular conclusions elementals sobre la construcció de paraules, frases i textos utilitzant l'ordre adequat i la concordança dels mots en una frase a partir de l'experimentació amb les paraules.

2.3 Continguts

- Descoberta i coneixement progressiu de les relacions entre el text oral i l'escrit, i la correspondència so-grafia.
- Discriminació auditiva i adquisició progressiva de consciència fonològica en propostes significatives i contextos de joc.
- Creació individual i col·lectiva de diferents tipus de frases i paraules.
- Procediments implicats en la consciència fonològica: discriminació auditiva, segmentació i síntesi.

- Valoració i respecte per les produccions orals pròpies, i dels companys i companyes.
- Treball i ampliació de vocabulari.
- Ús del llenguatge verbal i escrit com a objectes de diversió, de creació i aprenentatge.

2.4 Criteris d'avaluació

- Utilitzar la llengua oral per produir frases i paraules.
- Aplicar els procediments implicats en la consciència fonològica.
- Participar de manera activa en les activitats proposades.
- Iniciar-se en la lectura de paraules.

Eines d'avaluació

- Observació directa.
- Registre en el quadern d'avaluació de la mestra.
- Activitats de reforç i d'ampliació per aconseguir els objectius proposats.

3. Desenvolupament de l'experiència

1a sessió

La mestra o el mestre ensenya les diferents dinàmiques i rutines relacionades amb l'activitat fent de model i amb el suport del material.

Una opció pot ser disposar les targetes amb els procediments a realitzar en cercle sobre una cartolina, i deixant un espai al mig per escriure la paraula del dia.

La mestra escull una paraula per fer les diferents dinàmiques i aplicar els procediments. Les accions per dur a terme es poden anar introduint de manera progressiva en funció del nivell educatiu de l'alumnat.

En acabar, deixem la paraula com a referent ja que, com hem dit, anirem creant un espai referencial amb les paraules treballades.

Següents sessions

Repetició sistemàtica de la seqüència anterior, adaptant les necessitats i graduant la dificultat de les paraules escollides.

També ens pot servir la paraula del dia per introduir conceptes que cal treballar en un altre àmbit o en una altra àrea, o per recordar continguts treballats. Així doncs, anem recordant i treballant també el significat de les paraules escollides.

4. Valoració de l'experiència

A partir d'aquesta activitat els nens i les nenes arriben al nostre objectiu d'una manera lúdica i motivadora, on tots i totes poden participar realitzant les seves produccions i creant-ne de noves amb la col·laboració dels companys i companyes.

L'activitat permet respectar el ritme de treball de cada infant i permet a la mestra actuar com a guia i orientadora en el procés de l'activitat.

L'experiència ha estat molt satisfactòria, en tot moment els infants han participat i han mostrat interès per dur a terme les activitats. Fins i tot es pot veure l'evolució dels infants de manera clara i distesa.

Finalment, l'activitat que presentem permet avaluar de manera efectiva els procediments o objectius que ens proposem en un moment determinat (no els avaluem tots alhora).

5. Materials

- Cartolina amb els referents per seguir la seqüència
- Fulls per escriure la paraula del dia i després crear el banc de vocabulari.

6. Exemple d'aplicació de l'activitat

La mestra en una aula d'15. Escola Martinet, Cornellà de Llobregat

En aquesta imatge es veu a la mestra amb una nena que s'ha ofert a escriure la paraula del dia basada en un camp semàntic que estaven treballant en aquell moment.

La paraula del dia pot ser escollida per la mestra o pels infants, depenent del moment o de l'objectiu (es pot escriure amb diferents tipologies de lletra si ho fa la mestra o afegir un dibuix a la paraula, si és necessari).

La mestra fomenta i regula la participació individual dels infants en funció de les necessitats, i es recorden les normes d'interacció que es comparteixen al grup.